

KADIN KALARAK ANNE OLMANIN İMKÂNI: FEMİNİST POLİTİKA VE AMARGİ DERGİLERİNDE ANNELİK SÖYLEMİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA¹

THE POSSIBILITY OF BECOMING A MOTHER BY STAYING A WOMAN: A
RESEARCH ON MOTHERHOOD DISCOURSE IN FEMINIST POLICY AND AMARGİ
JOURNALS

Hesna KESEN²

ÖZ

Annelik evrende yalnızca dişiye diğer bir deyişle kadına verilmiş en büyük güçtür. Değişen dünya düzeni ve kapitalist sistem kadının annelik özelliği üzerine eleştiriler getirerek kadının bu gücünü doğal olarak kullanmasını önlemeye çalışmaktadır. Bu algı çalışması kadın hakları savunuculuğu olarak değerlendirilen feminizm ile gerçekleştirmeye çalışılmaktadır. Son elli yıldır kadının anneliği biyopsikososyal açıdan sürekli eleştirilmiş ve ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır.

Kadının anneliği üzerinden birçok yaklaşım ve eleştiri getirilmesi, özellikle feminizm açısından değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Bu nedenle bu çalışma kapsamında Türkiye’de uzun yıllar yayım yapmış Feminist Politika ve Amargi Dergileri içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi ile dergiler içerisinde yazar olan feminist bireylerin anneliğe bakış açısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Annelik, Feminizm, Baskı Aracı, Beden Kontrolü, Yabancılaşma.

ABSTRACT

Motherhood is the greatest power given only to the female, in other words, to the female in the universe. The changing world order and capitalist system try to prevent woman from using this power naturally by bringing criticisms about the motherhood characteristics of woman. This perception study is tried to be carried out with feminism, which is considered as advocacy for woman’s rights. For the last 50 years, the motherhood of the woman has been constantly criticized and tried to be eliminated from a biopsychosocial point of view.

It is important to bring many approaches and criticisms through the motherhood of woman, especially in terms of feminism. For this reason, Feminist Politics and Amargi Journals published in Turkey for many years within the scope of this study were subjected to content analysis. Within content analysis, it was tried to reveal the perspective of feminist individuals who are authors in journals to motherhood.

Keywords: Motherhood, Feminism, Oppression Implement, Body Control, Estrangement.

¹ Çalışma, 2019 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji bölümünde sunulan "Feminist Teori ve Annelik: Feminist Politika (2009-2015) ve Amargi Dergilerinde (2006-2015) Annelik Olgusu" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

² Avrasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Görevlisi hesna.kesen@gmail.com
Orcid No: 0000-0002-1118-4306

Sorumlu yazar / Corresponding Author: Hesna Kesen e-posta: hesna.kesen@gmail.com

Gönderilme /Submitted: 03.06.2021, Kabul/ Accepted: 29.06.2022

1. GİRİŞ

Günümüzde kadınlar birçok toplumsal konunun merkezinde yer alıyor. Özellikle son elli yıllık dönemde kadınların hem biyolojik hem de toplumsal özellikleri farklı disiplinler tarafından yorumlanıyor. Bu yorumlama konularından en önemlisini ise biyolojik ve psikolojik açıdan yalnızca kadına özgü olan annelik oluşturuyor. Annelik kadınların biyolojik, psikolojik ve toplumsal durumları üzerinde etkili bir kavram olarak farklı şekillerde tanımlanabiliyor.

İnsanlığın var olduğu günden bugüne değin annelik; hem insan neslinin devamı hem de kadınların öznel bütünlükleri etrafında, günlük hayatın bir parçası olarak varlığını sürdürmüştür. Bu noktadan hareketle anneliğin doğal ve toplumsal özelliklere aynı anda sahip olduğu düşüncesi annelik görüşünün en eski tanımlamasını oluşturmaktadır (Baherirad, 2016, s. 16). Dünya genelinde de kadının hamilelik süreci ve çocuğun doğumu doğal bir içgüdü olarak kabul görmektedir. Bu içgüdü ile kadınlar annelik ile ilgili duygu, düşünce ve davranış yapılarını hamilelik süreci başladığı anda otomatik olarak hayatlarına ilave etmeye başlamaktadır (Dedeoğlu, 2010, s. 3-5).

Kadınların annelik görevleri kendi hayatlarının yanı sıra toplumsal hayata katılım, uyum ve toplumsal normların düzenlenmesi noktasında en etkin taraflardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada annelik için fitri bir durum tanımlaması yapma gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Anneliğin fitri bir durum olarak karşımıza çıkması onun eğlence ya da proje odaklı değil merhamet ve şefkat odaklı olmasından kaynaklanmaktadır. Şefkat ve merhamet bireyselliğin yıkılıp evrenselliğin başladığı noktada ortaya çıktığı için sosyolojinin temel argümanlarını bir araya toplamaktadır (Barbarosoğlu ve Şişman, 2021, s. 29-39). Bu açıklama ile anneliğin yalnızca kadınların kendi çocukları üzerinden gerçekleştirdikleri eylem ve duygulanımlar anlaşılmamaktadır. Tam aksine kadınların toplumsal ve evrensel anlamda gerçekleştirdikleri eylem ve duygulanımlar anlatılmaktadır. Bu nedenle toplumsal hayatın işleyişi, kültürel değerlerin devamı, toplumsal

normların aktarım-değişim-dönüşümü, bireylerin toplumsallaşması noktasında annelik merkez kuvvet olarak kendini göstermektedir.

Anneliğin üzerine yapılan tanımlamalar ve anlatılar farklı şekiller etrafında ele alınsa da özellikle 1970'lerden önce ve sonra olarak farklı iki dönem tanımlaması yapmak daha uygundur. Anneliğin 1970'lerden önce yapılan tanımlamaları kadınların doğal durumları ve toplumsallaşma noktasında merkez kuvvet olsa da; 1970'lerden itibaren bu durum farklı boyutlara evrilmeye başlamıştır (Marshall, 1994, s. 343-344). Özellikle feminist hareketlerin ortaya çıkması ile beraber biyolojik annelik sona ermiş toplumsal annelik ortaya çıkmıştır (Baherirad, 2016, s. 10). Miller (2005: 27-29) kadınların annelik bağlamı ile sürdürdükleri yaşamlarının aslında tarihsel, spesifik ve kültürel değişkenler etrafında oluşturulan yaşamlar olduğunu ifade ederek bu düşüncüyü desteklemektedir. Miller, anneliği biyolojik bir olay olmaktan çıkarak daha öte oluşumlar içerisinde değerlendirmektedir.

Anneliğin bu değişim ve dönüşümünün 1970'li tarihlere denk gelmesi bir tesadüf değildir. O döneme kadar devam eden ataeril sistem ve oluşturduğu toplumsal cinsiyet algısı özellikle batı toplumlarında kadınlar tarafından eleştiri odağı haline gelmiştir. Kadınların eleştirilerine destek olarak Batı'da cinsellikle doğurganlığın ayrıştırılması, kimya ve tıp alanındaki gelişmeler, doğum kontrol araçlarının geliştirilmesi neticesinde kadınların doğurganlıkları farklı açılardan ele alınmaya başlanmıştır (Michel, 1993; Kandiyoti, 2013). Bu gelişmeler neticesinde dünya genelinde ortaya çıkan radikal hareketler kadının anneliği üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu durumun temel nedeni atomize birey oluşumunu desteklemek, plastik cinselliği yaygınlaştırmak ve kadının kendi bedeni üzerinden yabancılaştırılmasının temelini oluşturmaktır. Savunulan bu düşünceler aslında kapitalist sistemin oluşturmak istediği toplumsal düzene katkı sağlayan faaliyetler arasında bulunmaktadır (Giddens, 2010: 30-32).

Feminist yaklaşımlar dünya üzerinde kurulmak istenen yeni düzene farkına varmadan destek

olmaktadır. Radikal feminizmin temel argümanlarından birini oluşturan yabancılaşma, kadının annelikten kurtularak tamamen özgürleşebileceğini savunmaktadır. Ancak burada göz ardı edilen husus, yabancılaşmanın bireyin kendinde var olmayan bir durumu benimsemesi sonucu oluşmasıdır. Halbuki kadının anneliği, kadına varlığı itibariyle verilen en kuvvetli güçlerden birini oluşturmaktadır.

2. FEMİNİZM VE ANNELİK: KURAMSAL YAKLAŞIM

Kadınlara özgü annelik sosyolojik açıdan yaklaşıldığında başlangıçta demografik olaylar ve çocuk yetiştirme üzerine yoğunlaşmıştır. Her iki yaklaşım tarzında da odak nokta nüfusun sayısal değerlendirmeleri sonucunda toplumun potansiyel yetişkin adayları olarak ele aldığı çocuktur (Marshall, 1994: 344). Bu noktada kadınların annelik özellikleri ayrı olarak değerlendirilmemekte ve çocuk yetiştirilme şekilleri üzerine de ayrı bir değerlendirme yapılmamaktadır. Bu durumun nedeni annelerin çocukları için özel bir zaman ayırmaması, hayatın kendi akışı içinde devam etmesidir (Barbarosoglu ve Şişman, 2021, s. 42).

1970'lerden sonra Dünya genelinde feminist hareketlerin yaygınlaşması ile beraber kadın hakları ve siyasal-toplumsal olaylar neticesinde anneliğe bakış açısı farklı bir döneme girmiştir. Ortaya çıkış tarihi Ortaçağ Dönemine kadar dayandırılan Feminizm özellikle 1789 Fransız İhtilali'nden sonra görünür bir konuma gelmiştir. Cinsler arasında ekonomik, politik ve toplumsal eşitliği; cinsel devrim amaçlarını belirleyici bir sistem olarak tanımlayan feminizm, Dünya savaşlarına kadar kadınların eğitim, sağlık ve çalışma hayatı açısından var olan hakları için faaliyetler sürdürmüştür (Millett, 1970, s. 147). 1940 yılında Simone De Beauvoir tarafından yazılan *La Duxieme Sexe* (İkinci Cins) kitabı ile beraber feminizmin savunuları hem biyolojik hem de toplumsal bir hale dönüşmüştür. De Beauvoir (1956, s.330) tarafından ortaya atılan “kadın doğulmaz, kadın olunur” savı biyolojik, psikolojik ve ekonomik olayların kader olmadığını, tamamen toplumsal olduğunu ifade eder.

De Beauvoir'in İkinci Cins kitabının ardından feminizmin odak noktası, kadınların hak talepleri noktasından annelik özellikleri üzerine çevrilmiştir. Annelik biyolojik ve doğal bir olay olmaktan uzaklaştırılarak politik bir baskı aracı olarak ifade edilmektedir (Miller, 2005, s. 29). Feminizmin annelik konusunda ortaya koyduğu savlar zamansal ve toplumsal farklılıklara bağlı olarak ortaya çıkan feminizm çeşitleri içinde değişiklik göstermektedir. Radikal feminizm başta olmak üzere Marksist ve sosyalist feminizm açısından annelik; kadınları baskılama aracı haline gelen bir rol olarak ifade edilmektedir.

Marksist feminizm; annelik ve çocuk bakımı konusuna kadınların kendilerine yabancılaşma nedenleri olarak yaklaşmaktadır. Kadınların annelik ve ev içi emekle kendinden, başkalarından ve anlam duygusundan koparak yabancılaştıkları savunulmaktadır. Yabancılaşma nedeniyle kadınlar toplumsal hayat ile bağlarını kopararak ezilen sınıfı ifade etmektedir. Bu argüman etrafında Marksist feminizm bilinç yükseltme seansları ile kadınların beden kontrolü, ev içi emek gibi konular üzerinde düşünceleri gerektiğini ifade etmektedir (Donovan, 2006, s. 82-98).

Sosyalist feminizm temel argümanlar üzerinden Marksist feminizmi tamamlama amacıyla ortaya çıkmıştır. Sosyalist feminizm ideolojisi içinde kapitalizm ve patriarkal konulardan hareketle erkeklerin, kadın cinselliklerini kısıtlayarak, kadın üzerinde denetim mekanizması kurduğu belirtilmektedir. Ayrıca patriarkal yapı ile kapitalizmin yakın bir ikili sistem oluşturduğu, bu sistemin kadınları anne olarak çocuk bakımı ile kısıtladığı iddia edilmektedir. Sosyalist feminizm bu noktada kadınların sadece iş hayatına katılımının onların var olan sorunlarını çözmeyeceğini belirtmektedir. Kadının annelik özelliği, kadını çalışma hayatında dezavantajlı durumu getirmeye devam edecektir. Değişen sosyal hayat ve ekonomik koşullar neticesinde çalışan kadın ve anne sayısı sürekli artış göstermektedir. Çalışma hayatının koşulları ile birlikte kadının anneliğinin getirmiş olduğu iş yükleri de kadınların yaşamında olumsuzlukların oluşmasına neden olmaktadır. Bu nedenle kadının anneliği ve çocuk bakımı devlete

devredilmelidir (Ferguson, 2012; Babahanoğlu, 2020).

Marksist ve Sosyalist feminizmin savlarının yetersiz olduğu ve kadınların net adımlar ile özgürleşebileceğini iddia eden radikal feminizm ise hem feminizmin hem de kadınlar ile ilgili en temel konuların katı kurallar çerçevesinde iyileştirilebileceğini ifade etmektedir. Radikal feminizm “Kişisel olan politiktir” sloganı ile aşkın kadınları savunmasızlığa, bağımlılığa ve sahiplenmeye doğru yönelerek gelişmeyi engelleyen bir kurum olduğunu belirtmektedir. Bu açıklamaya istinaden de kadının aile kurumu ve anneliğe itiraz etmesi gerektiğini, üreme yöntemlerinin rahim dışı yollar ile gerçekleştirilmesinin kadınların özgürlüğü için gerekli olduğunu iddia etmektedir (Donovan, 2006, s. 157). Radikal feminizmin bu savları dünya genelinde kurulan tüm toplumsal düzenin yıkılması, kadının yalnızca kendine ait gücü olan doğurganlık ve anneliğinin elinden alınmasını ifade etmektedir. Bu durum kadınların özgürleşmesi değil aksine kendilerine yabancılaşmalarının yolunu açmaktadır.

3. ARAŞTIRMANIN BULGULARI: ZORUNLU ANNELİK

3.1. Araştırmanın Amaç ve Önemi

20. Yüzyılın sonlarından itibaren dünya genelinde kadınların en temel ve öznel özellikleri arasında yer alan annelik, feminist söylemler üzerinden kadınların doğal durumu konumundan çıkarılıp bir baskı aracı haline getirilmek istenmektedir. De Beauvoir’ın (1956, s. 61-62) bu konu hakkındaki düşüncesine bakıldığında kadın bedeninin hamilelik ve annelik ile kısıtlandığı, kadınların özgürleşmesi için bedensel zaatlardan (doğum) kurtulması gerektiği iddiası ortaya çıkmaktadır. Halbuki annelik insanoğlunun varlığından bugüne kadınların en büyük güçlerini temsil etmektedir. Kadınların hem biyolojik hem de psikososyal açıdan annelik halleri insanlığın devamı ve yönlendirilmesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bunun yanı sıra toplumsal hayat içerisinde bireylerin sahip oldukları roller ve sorumluluklar nasıl ki irade sahibi, ayakları yere sağlam basan bireyler olmasını sağlıyorsa kadınlar için de annelik

aynı görevi üstlenmiş durumdadır (Meryem, 2015, s. 27).

Bu araştırmada kadınların en temel özelliklerinden biri olan anneliğin feminizm açısından nasıl değerlendirildiği, Türkiye’de bulunan feministlerin anneliğe karşı bakış açılarının nasıl olduğu ve bu durumun nedenleri üzerinde durmak amaçlanmıştır. Çünkü annelik kadınlar nezdinde hem bireysel hem de toplumsal anlamda kilit noktalardan birini oluşturmaktadır. Annelik üzerinde gerçekleştirilmeye çalışılan değişim ve dönüşümler yalnızca kadın üzerinde değil küresel anlamda etki ortaya çıkaracak bir konuyu oluşturmaktadır. Bu nedenle her geçen gün yayılma oranı artmakta olan feminist bireylerin annelik olgusuna bakış açılarının ortaya çıkarılması önem arz etmektedir.

Çalışmanın başka önemli özelliği de Türkiye’de bulunan feminist bireylerin feminizmler içerisinde hangisine daha yakın olduğunu ortaya çıkarmaktır. Dünya genelinde birçok feminizm bulunmaktadır. Dünya genelindeki feminizmler dönemsel ve farklılıklar ile birbirinden ayrılmaktadır. Bu durumun Türkiye’deki gelişimini ortaya çıkarmak, toplumsal düzenin ve kadının geleceği açısından önem arz etmektedir.

3.2. Araştırmanın Yöntem ve Tekniği

Bu çalışma kapsamında feminizm ve savunucuları açısından anneliğin algılanış biçimini ortaya çıkarabilmek ve en fazla örnekleme ulaşabilmek amacıyla feminist bireyler tarafından uzun yıllar Türkiye’de yayımlanmış Feminist Politika ve Amargi Dergileri ele alınmıştır.

Amargi Dergisi 2006 yılının Haziran ayında bir grup feminist aktivist birey tarafından yayım hayatına başlamıştır. Dönemin mevcut iktidar sistemine yönelik eleştiri, ihmal-istismar olayları, siyasi açıdan kadınları ilgilendiren kanun ve kanun tasarılarına yönelik yazıları barındıran bir dergidir. 2006 yılından itibaren İstanbul’da çıkarılmaya başlanan ve üç ayda bir 2015 yılına kadar devam eden derginin toplam 37 sayısı bulunmaktadır. Dergi yönetimi 2015 yılında toplumsal değişimler ve hukuksal etkenler nedeniyle yayım hayatını

internet üzerinden devam ettirmeye karar vermiştir (Bora, 2015: 1-38).

Feminist Politika Dergisi 2009 yılının Ocak ayından itibaren bir grup sosyalist feminist bireyler tarafından yayım hayatına başlamıştır. Sosyalist Feminist Kolektif Vakfı'nın 2007 yılında kurulması ile beraber temelleri atılmaya başlanan Feminist Politika Dergisi 2009-2015 yılları arasında üç aylık bir dergi olarak toplam 28 sayı çıkarmıştır. 2015 yılına gelindiğinde dergi yönetimi yayım hayatını sadece internet üzerinden blog yazıları ile devam ettirmeye karar vermiştir (Anonim, 2008). Feminist Politika Dergisi ideoloji olarak sosyalist feminist bir yaklaşım belirlese de yazarlar ve içerisinde yer alan yazılar, radikal feminizm başta olmak üzere tüm feminizm ideolojilerini barındırmaktadır.

Araştırmanın gerçekleştirilmesi amacıyla nitel araştırma tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, ortaya koyulmuş bir söylemi anlama-yorumlama bağlamında nesnel yaklaşım sağlama amacı taşımaktadır. İfade edilen mesajda bireyleri gizliden etkileyen yapı ve öğelerin belirlenmesi maksadıyla içerik analizi ikincil bir okuma olarak yer almaktadır (Bilgin, 2014, s. 1). Bu amaç etrafında araştırma esnasında Fairclough'a ait eleştirel söylem analizi kullanılmıştır. Söylemlerin analizinin yapılması Fairclough'a göre (1988, s. 99) üç boyut ile gerçekleştirilmektedir. Birinci boyutta söylem, bir metin olarak araştırılarak söylemin temeli oluşturulmaktadır. İkinci boyutta söylem, metin içinde yorum, üretim ve tüketim ilişkileri arasındaki etkileşimi ifade etmektedir. Son boyutta ise söylem, var olan metnin yorumlanarak üretildiği bir bağlamı temsil etmektedir.

Fairclough'un geliştirmiş olduğu tekniğe istinaden araştırma başlangıcında annelik üzerinden kodlar oluşturulmuştur. Kodların sıklık düzeylerine bağlı olarak temelde sekiz tema belirlenmiştir. Bu temalar sırasıyla "Kadın Bedeninin Kontrolü, Kadında Bir Amaç Olarak Cinsellik, Doğum, Doğurganlık, Kürtaj, Kutsal Aile/İdeal Annelik, Çocuk Bakımı, Çalışma Hayatı ve Annelik" olarak belirlenmiştir. Temaların belirlenmesi sonucu

ortaya çıkan metinler toplumsal bağlam çerçevesinde yorumlanmıştır.

4. DOĞAL SİYASAL TOPLUMSAL BİR İNŞA OLARAK ANNELİK: ZORUNLU ANNELİK

Araştırma kapsamında ele alınan Feminist Politika ve Amargi Dergileri konu itibarıyla anneliğe farklı açılardan eleştiriler getirmektedir. Bu eleştiriler anneliğin biyolojik bir özellik olmaktan öte kadınların kısıtlanması, kontrol altında tutulması ve toplumsal hayatta geri plana itilmesi için oluşturulduğunu iddia etmektedir.

Annelik, erkeğin kadın üzerinde otorite sahibi olabilmesi amacıyla toplumsal ve kültürel normlar tarafından oluşturulan yapay bir rol olarak ifade edilmektedir. Bu yapay rol ile kadınların özel alanda tutulmaya çalışıldığı fikrinin benimsenmiş olduğu, dergiler içerisinde yer alan yazılardan elde edilmiştir. Dergilerde yer alan düşünceler kadının anneliği reddi ile hayata tam katılım sağlayabileceğini iddia etmektedir.

Yer alan düşünceler içerisinde, anneliğin; siyasal açıdan dünya geneli ve Türkiye özelinde siyasal otorite sağlama aracı olarak kullanıldığı belirtilmektedir. "Siyasal olaylar istikrar ve kontrol kurma açısından kadınlar üzerinde anneliği kullanmaktadır" düşüncesi her iki dergide de sıklıkla ifade edilen bir durumdur.

Aşağıda yer alan temalar etrafında kadını anneliğe zorlamanın toplumsal, kültürel ve siyasal aşamaları olarak kabul eden feminist düşünceler ele alınmıştır. Bu temalar, Türkiye'deki feministlerin anneliğe bakış açısını daha net ortaya çıkarabilmek amacıyla detaylandırılmıştır.

4.1. Kadın Bedeninin Kontrolü

İnsanoğlunun varlığından bugüne kadar kadın ve erkek üzerinde her dönem ve toplumda farklı yaklaşımlar benimsenmiştir. Bu yaklaşımlar Sanayi Devrimi ve sonrası kadın üzerinde yoğunlaşarak; erkek egemen toplum anlayışı, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadının kendine yabancılaşması konuları üzerinden farklı düşünce yapıları ortaya çıkarmıştır. Ortaya çıkarılan argümanlar özellikle son dönemde kadının anneliği üzerine yoğunlaşmıştır. Feminizm

kadının anneliğini, “beden” konusunu temel alarak eleştirir. Bu konuda De Beauvoir (1956, s. 61) anatominin bir yazgı olmadığını kadınların adet, hamilelik ve doğum vasıtasıyla kısıtlandığını belirtmektedir. Araştırma kapsamında ele alınan dergi yazıları da De Beauvoir’ın bu düşüncesini desteklemektedir.

Feminist Politika Dergisinin dördüncü sayısında yer alan aşağıdaki paragraf kadınlar üzerinde annelik ve heteroseksüel evlilik ile beden kontrolünün sağlanmaya çalışıldığını iddia etmektedir. Bu düşünce içerisinde kadınların biyolojik annelikten kurtulması ile beden kontrolünün sonlanması birbirine bağlı olarak ifade edilmektedir. Ancak annelik ve doğum dünya üzerinde sadece dişil olarak kadına verilmiş bir özellik, güçtür.

“(…) Hem adet kanımızın pisliğinden dem vuruluyor, hem de doğurganlığımız/ analığımız kutsanıyor. Hem cinselliğimizi bastırmamız, gizlememiz bekleniyor, hem bedenimiz fetişleştirilmiş cinsel organlar halinde parçalanarak seyirlik malzeme haline getiriliyor. (...) Öte yandan, kadınların doğurganlıklarıyla cinselliklerinin birbirinden tümüyle koparılmasının bir koşulunun da, biyolojik annelik yüceltmesinin aşılması olduğunu düşünüyorum. Hem lezbiyen, travesti ve transseksüel kadınların anne olma isteklerinin tam anlamıyla meşru sayılması ancak o zaman mümkün olabilir. Hem de kadınların bedenleri üzerindeki erkek denetiminin güçler kalesi heteroseksüel evlilik buna dayalı aile yapısı ancak böyle aşınır (Savran, 2009, s. 17-18).”

İncelenen metinler doğrultusunda kadının anneliğinin siyasal hayat içerisinde kadın bedeninin kontrol edilmesinde bir araç olarak kullanıldığı savunulmaktadır. Bu açıdan yaklaşıldığında yalnız modern dönem değil tüm insanlık tarihi “beden diyalektiği ve iktidar” üzerine kuruludur (Şişman, 2018, s. 46). Ancak burada sorun kadın bedeni üzerinden anneliğin uzaklaştırılarak kadın bedeninin özgür kılınacağı düşüncedir. Feminist Politika Dergisinde yer alan “(...) *Son dönemde iktidarın doğum kontrol yöntemlerine ulaşımı fiilen ve yasal olarak engellenerek, kadın bedenine*

yapışan eliyle kadınları doğurmaya zorlaması ve kent arasında kurulan ilişki de feminist hareketin teşhir ettiği bir iktidar oyunu. (Bayram, 2013, s. 15).” ve Amargi Dergisinde yer alan “(...) *Devlet kadın bedenine daha çok karışıyor, giyim kuşama müdahale yoluyla toplumsal cinsiyet normlarını toplumsal olarak güçlendirmekle kalmıyor, kadınları belli bir toplumsal cinsiyet rolüne, anneliğe mecbur etmek ve kadın istihdamını azaltmak için çeşitli politikalar uyguluyor (Direk, 2012, s. 4-5).*” düşüncesi kadının anneliğinin siyasal baskı ve kontrol aracı olarak kullanıldığı, kadın bedenine annelik ile müdahale edildiği düşüncesi belirtilmektedir. Bu düşünce 1960’lı yıllardan itibaren kapitalist sistem tarafından daha kolay denetimli bir toplum oluşturma ilkesini destekler konumdadır. Halbuki annelik kadının olgunlaşması, hayat deneyimini artırması ve sadece kendine özgü olan özelliğini kullanması için verilen bir güçtür (Conloer, 2007: 73-80).

4.2. Kadında Bir Amaç Olarak Cinsellik

Feminist bireyler tarafından anneliğin bir diğer eleştiri noktası da kadınların cinselliklerini kısıtladığı yönündeki iddiadır. Feminist bireylere göre kadınların cinsellikleri hamile kalma, doğum, doğurma gibi durumlar ile kısıtlanmaktadır. Kadın erkeğe nazaran cinselliğini hep kısıtlı bir hayat içerisinde yaşamaktadır. Kadının cinsel hayatını hamile kalma ihtimali ile özgürce yaşayamaması hem Feminist Politika hem de Amargi Dergisinde sıklıkla savunulan bir durumdur. Feminist Politika Dergisinin ikinci sayısında Atılgan (2009, s. 22) “(...) *Doğum kontrol yöntemlerinin çeşitlenmesi ile cinselliği “özgürce”, “sınırsızca” yaşamaya başladık. Ancak bu durum patriyarkanın kadınlara verdiği bir sus payı olsa gerek; ya da bazen ortaya çıkarılan istenmeyen yan etkisi gibi bir şey belki de.*” ifadesi ile cinselliği özgürce yaşamaya başlamanın, hamile kalma durumunun kontrol altına alınması sayesinde mümkün olduğunu ifade etmektedir. Bu düşünce kadının annelik özelliğinin cinsellik hayatını sekteye uğrattığını ve cinsel doyum için ancak doğum kontrol yöntemlerinin kullanılması gerektiğini iddia etmektedir.

Atılğan'ın düşüncesine paralel olarak aynı derginin sekizinci sayısında “(...)Kadının insan hakları arasında, çocuk doğurma hedefi olmaksızın istediği kişi ve istediği şekilde cinselliğini yaşama hakkı vardır. Cinselliğini yaşaması açısından evli ya da bekâr olması arasında bir fark yoktur. Yine çocuk yapmak ya da yapmamak konusunda özgürce karar vermek de bu haklar arasındadır (Uğurlu, 2010, s. 24).” ifadesine yer verilmiştir. Uğurlu, Atılğan'ın düşüncesini destekleyerek kadının cinselliğinin sınırsızlığını, hamile kalma özelliğinin olmamasına bağlamıştır. Savunulan düşünce feminizmler tarafından her dönemde ele alınan bir konudur. Kadının cinsel hayatını özgürce yaşamasının anneliği inkâr etme ile mümkün olabileceğini savunan bu düşüncenin çıkış sürecine bakıldığında 1960'lı yıllar karşımıza çıkmaktadır. Bu yılların temel özelliği ise Batı toplumu tarafından oluşturulmaya çalışılan plastik cinselliğin ortaya çıkmasıdır. Plastik cinsellik ile beraber sınırsız cinsel hayatın yaygınlaştırılması, bireyselleşmenin artırılması, sorumluluk bilincinin azaltılması ve toplumsal normların tamamen değiştirilerek kontrol edilmesi, kolay toplumların oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaç toplumsal bütünleşme ve düzenin ortadan kaldırılmasını ifade etmektedir (Çeler, 2013: 163-178).

Kadının cinsel hayatının annelik ile bağlantısı Amargi Dergisinin on yedinci sayısında kadınların haz almasını engelleyen bir üreme kısıtacısı düşüncesi ile ele alınmaktadır. Üreme kısıtacısı tanımlaması kadınların anne olma özelliğinin cinsel hayat için kısıtlayıcı bir durum olduğu aşağıdaki yer alan düşünce ile detaylandırılmıştır:

“(…)Doğum kontrol haplarının en “devrimci” yanı, cinselliği üreme kısıtacısından kurtarması olmuştur. Hapların cinsel eşten bağımsız olarak işlev görmesi kadının cinselliğini çocuk sahibi olma ereğinin ötesinde bir “haz deneyimi” olarak da yaşayabilmesini mümkün kılmıştır. Dolayısıyla kadının cinselliği “görev”, erkeğin “haz” olarak görmesinden kaynaklı konumlanışı değişmiş, “poligamik cinsel başarı hikayeleriyle” kurgulanmış “hiper erkeklik” de sorgulanmaya başlanmıştır. Kadının eğitim açısından güçlenmesinin de bu duruma eklenmesiyle, eril iktidar yıkılmasa bile,

ciddi biçimde sarsılmıştır (Tözören ve Yasin, 2010, s. 9).”

Kadının cinsel hayatı ile ilgili bir diğer düşünce de cinselliğin saklanması noktasıdır. Tuğcu (2012, s. 19) Amargi Dergisinin yirmi altıncı sayısında kaleme aldığı “İktidar ve Kadın” konulu yazısında kadının cinsel hayatını annelik dürtüsü nedeniyle sakladığını şu cümleler ile ifade etmektedir:

“(…)Tarih boyunca kadınların büyük çoğunluğu, erkeğin cinsel zevkini sağlamak, çocuk doğurmak ve büyütme gibi işlevleri yüklenmiştir. Böylelikle kadın, analık ve birkaç ayrıcalık dışında cinselliğini saklar halde ancak beden işçiliği, ev işlerinden meydana gelen kısıtlı yaşamın angaryası içinde yaşamıştır.”

4.3. Doğum

Türkiye’de aktif olarak feminist politikanın içinde yer alan bireylerin bir diğer eleştiri noktasını doğum konusu oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında analiz edilen dergiler de doğum konusuna sıklıkla yer verildiği gözlenmiştir. Kadının annelik özelliğinin doğum ile başladığı ifade edilmektedir. Dergi yazılarında doğumun biyolojik açıdan normal bir olay olduğu, doğum sonrası anneliğin dayatma olarak ortaya çıktığı iddia edilmektedir. Bu durum Feminist Politika Dergisinin altıncı sayısında yer alan yuvarlak masa söyleşisinde şu şekilde yer almaktadır:

“(…) Benim doğurmaya karşı ne iştahım vardı, ne de bunu bir görev olarak görüyordum(...) Kadınların doğurması halinden rahatsız değilim, buna karşı değilim, bunun olmaması gereken bir şey olduğunu düşünmüyorum, hatta gayet kadımsal bir durum olduğunu düşünüyorum; yaşamak istedikten sonra bunu kadınların sonuna kadar en iyi koşullarda yaşamasını gerektiğini düşünüyorum. Doğurduktan sonrası içinse, annelik durumuyla ilgili bir sıkıntım var. (...)Ama bana yolun başındayken, bir sene önce, bugünden bir kesit gösterecek ve doğurduktan sonra bir günün böyle, bu duygularla geçecek deselerdi, ben doğurmazdım arkadaşlar... (Yuvarlak Masa, 2010, s. 52-53).”

Yukarıda yer alan düşünce Amargi Dergisinde de desteklenmektedir. Direk’in (2010, s. 64) on

altıncı sayısında kaleme aldığı “Doğum” başlıklı yazı da doğumun kültürel anlamda güzel bir olay olsa bile temelde iğrenç bir eylem olduğunu ifade etmektedir. Direk bu konu hakkındaki düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“(…) Doğum, kültürel olarak “çok güzel bir olaydır, tabii...” ama her ne kadar itiraf etmesi zor olsa bile ‘iğrenç’tir. Yeni doğmuş bebek de doğum yapan anne de abjekt’tir. Her ayırım, ondan ayrılışla delice bir pazarlığa bağlı olduğu sürece, ‘anne’ en dehşet verici olan, ilk ‘abjekt’tir. Bu ‘abjekt’ ontoloji öncesi ve ötesidir çünkü ‘şey’ bile onun vücudunu ‘abjekt’ hale getiren bir fırlatmaya, doğuma bağlı olacaktır. Yalnızca anne değil, doğurma potansiyeline sahip olduğu adet kanamalarıyla işaretlenen dişi abjekttir. Dinin gözünde, adet kanamaları gören kadının ibadet bile edemeyecek kadar kirliliği sayılması, dişi vücudun verimliliği karşısında baba-erkek düzenlerin yaşadığı dehşetin bir ifadesidir yalnızca.”

Kadının doğum- annelik ilişkisi üzerinden gerçekleştirilen bir diğer değerlendirme doğum-taşıyıcı annelik ikilisidir. Feminizm düşüncesi etrafında biyolojik anlamda kadının doğum- annelik eylemini eleştirirken ortaya çıkarılan alternatif metotlarda kadınların hem cinsleri üzerinden sömürüye maruz kalmasına neden olmaktadır. Feminizm temel olarak kadın-erkek eşitliği ve erkeğin kadını sömürü metaı haline getirdiğini eleştirirken ortaya kadının kadını sömürüsüne dayalı bir uygulamayı çıkarmıştır. Amargi dergisinin otuz dördüncü sayısında Oran (2014, s. 102) bu durumu şu şekilde ele almıştır:

“(…) Çok sayıda Hintli kadın, yurt dışından çiftler için doğum yapıyor, bazıları birkaç defa. Hindistan yapay dölllenme, taşıyıcı annelik konusunda öncü. Bu iş toplumsal olarak da yaygın kabul görüyor. Geçenlerde Avustralyalı bir çiftin, Taylandlı bir taşıyıcı annenin onlar için doğurduğu ikizlerden sağlıklı olanını kabul edip diğerini almak istememeleri, bir skandala yol açmıştı.”

4.4. Doğurganlık

Doğum ve doğurganlık birbirini tamamlayan kavramlar olarak ele alınmaktadır. Ancak eleştiri

noktasında ayrı ayrı değerlendirilmeleri araştırma konusunun anlaşılması noktasında önemlidir. Doğurganlık konusu feminist bireyler arasında tıpkı doğum konusu gibi çelişkili bir noktadadır. Doğurganlık kadının biyolojik-doğal bir hakkı olarak değerlendirilirken doğurganlığın getirisi annelik eleştirilmektedir. Bunun yanı sıra kadın üzerinde doğurganlık özelliği nedeniyle baskının bulunduğu ifade edilmektedir.

Feminist Politika Dergisinin on altıncı sayısında Dinçsoy (2012, s. 64), “(…)Tersine köktenci kadın özgürlükçüleri sosyalist çözümlerini genişletebilir diyerek kadının ezilmesinin doğurganlığından (biyolojisinden) kaynaklandığı saptamasını yapıyor, baskının maddi temelini ekonomi yerine biyolojide görüyordu.” cümlesi ile doğurganlığın baskılanma aracı olarak kullanıldığını ifade etmektedir. Dinçsoy’a paralel olarak derginin yirminci sayısında Feminist Politika ve Kent Talebi isimli yazısında Bayram (2013, s. 15) “(…) Son dönemde iktidarın doğum kontrol yöntemlerine ulaşımı fülen ve yasal olarak engelleyerek, kadın bedenine yapışan eliyle kadınları doğurmaya zorlaması ve kent arasında kurulan ilişki de feminist hareketin teşhir ettiği bir iktidar oyunu.” ifadesi ile doğurganlığı kadına dayatılan bir zorlama ve siyasal bir hareket olarak değerlendirmektedir.

Kadının doğurganlık özelliği Amargi Dergisinde Feminist Politika’da olduğu gibi kadını baskılama aracı olarak değerlendirilmektedir. Derginin yirmi dokuzuncu sayısında Tosuner (2013, s. 28) “Bedenin Bir Savaş Alanı” isimli yazısında doğurganlık durumunun tamamen kadın üzerinde yürütülen politik bir baskı aracı olduğunu şu şekilde ifade etmektedir:

“(…) Doğurma/doğurmama başlı başına kadın bedenine yönelik baskı aracı olarak, politik bir amaçla kullanılırken, doğumun kendisi de bir hastalık süreci olarak ele alınır. Doğum eylemi kadın bedeninin doğal bir eylemi, var oluşunun bir parçasıyken yine korkunç hale getirilmiştir. Sezaryen, epidural anestezi gibi çok çeşitli yöntemler vardır bu konuda.”

4.5. Kürtaj

Araştırma kapsamında kadın, doğum, doğurganlık ve annelik ile yakından ilişkili olarak zaman zaman tartışma konularının odağını oluşturan kürtaj konusu da değerlendirilmiştir. Medikal gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkan kürtaj aktif olarak gündemde kendine yer bulan bir konudur. Kürtaj konusu her iki dergi yazarları tarafından kadının özgür cinselliğine engel olan politik bir olay olarak ifade edilmiştir.

Feminist Politika Dergi yazarlarından Baytok (2013, s. 16) derginin on dokuzuncu sayısında kadın olarak itiraz edilen cinsel yaşam, annelik reddi gibi konuların yalnızca feministler tarafından değil tüm kadınlar tarafından itiraz edildiğini “(...) *Kürtaj yaşağına, üç çocuk söylemine, özgür cinselliğine yönelik baskılara, annelik dayatmasına, erkek şiddetine itiraz eden kadınlar, feministler değil sadece.*” cümlesi ile iddia etmiştir.

Aynı derginin yirmi ikinci sayısında Günel (2014, s. 20) “Fetüsün Yaşam Hakkını Savunanlar, Aslında Neyi Savunuyor?” başlıklı yazısında kürtajı; kadının özgürlük alanı, kendi bedeni üzerinde söz hakkı, cinsel deneyim imkânı konularında kadına sağlanan bir koşul olarak tanımlamaktadır. Günel bu tanımlamayı aşağıdaki gibi ifade ederek kürtaj hakkının kurtarıcı olduğunu savunmuştur:

“(…) Kadınlar hamilelikten bedensel, ruhsal, cinsel olarak daha fazla etkilendiği patriyarkal ilişkiler içinde ve çocuk bakımının yükü kadınların üzerinde olduğu için kürtaj hakkını, kadınların kendileri kendi ihtiyaçları doğrultusunda gerçekleştirme hakkını tanıyan, mümkün kılan bir koşul olarak savunuyoruz. (...) Oysa kürtaj hakkı, kadınların cinsel deneyimlerini endişe duymadan yaşama, doğurup doğurmayacaklarına karar verme, istediği sayıda çocuk doğurma gibi özgürleştirici hak ve taleplerini kapsar.”

4.6. Kutsal Aile/İdeal Annelik

Feminizmin eleştiri odağı olan kutsal aile ve getirisi olarak düşünülen ideal annelik bu çalışmada önemli bir yere sahiptir. Özellikle radikal feminizmin merkezini oluşturan aile kurumu

annelik ile eşdeğer tutulmuştur. Kadının tam özgürlük sağlayabilmesi radikal feminizm açısından aile kurumu ve anneliğin reddi ile mümkündür. Millett (1970) bu konu hakkında feminizmin dayanak noktasını oluşturan İkinci Cins kitabında aileyi erkeğin otorite kurması için oluşturulmuş bir yapı olarak ifade eder. Ataerkilliğin yeniden üretilmesinde aile çekirdek kurum, kadının anneliği ise destekleyici unsurdur.

Aile ve annelik üzerine var olan düşünceler Feminist Politika ve Amargi Dergi yazılarında en yoğun ele alınan konudur. Feminist Politika'nın üçüncü sayısında ele alınan bir yazıda anneliğin bir suçluluk olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“(…) Kızımı doğurup büyüttüğüm süreçte anneliğin bitmez tükenmez bir suçluluk olduğunu da öğrenmiştim. Anneliğimi hep başka kadınlarla kıyaslamak ve oradan hiza almak zorundaydım. İkimiz içinde en doğrusunu yapmaya çalışmak, kalbim doğruyu yaptığımı söylese de suçluluğun yakamı bırakmadığı, zorlu zamanlara yayıldı (Yetener, 2009, s. 42).”

Benzer düşüncelere sahip Atılğan (2013, s. 32) Feminist Politika Dergisinin on yedinci sayısında “Artık Annesin, Durul Biraz” isimli yazısında anneliği kadın için bir organ olarak gördüğünü belirtmiştir. Bu durum Atılğan için kadının kontrol edilmesindeki en büyük etmendir. Atılğan düşüncelerini şu cümle ile net bir şekilde ifade etmiştir:

“(…) Böylece bir sistemin işleyişinin devamı sağlanmış olur. Boynumuza geçirilen annelik organı hiç çıkmayacak şekilde sıkılaştırılır. Çocuk bakımı, bakım emeğinin her türlü ücretsiz bir şekilde halledilmiş olur. Kadınlığımıza dair her şeyimiz annelik rolüyle kontrol altına alınmış olur. (...) Çocuğun bakım işinin yalnızca annelerin işi olmadığını anlatabiliriz. Anne olmanın olmazsa olmaz bir istek olmadığını paylaşabiliriz.”

Aile- annelik ilişkisi için Amargi Dergi yazarları, Feminist Politika Dergi yazarlarına paralel bir düşünceye sahiptir. Anneliğin, aile ile desteklenerek kadını kontrol altına alan bir kurum olduğu iddia edilmektedir. On altıncı sayıda

Akkaya (2010, s. 67) “Çocuklar, Erkekler ve Kadınlar” başlıklı yazısında anneliği bir bataklik olarak ifade etmektedir. Akkaya anneliği, kadının toplumda yer alabilmesi için bir gereklilik olarak oluşturulan ve aile kurumuna mecbur bırakan bir çıkmaz olarak değerlendirmektedir. Bu düşünceler şu şekilde aktarılmıştır:

“(…) Üstelik bu vazifeler sadece çocuğa karşı tanımlananlarla sınırlı değil ne yazık ki. Bu konuya girmeden önce kısaca şunu belirtmek isterim, toplum tarafından parmakla gösterilen bir anne olmanın önkoşulunun şuurlu ya da şuursuz hiç önemli değil, annelik kurumuna üye olmanız, o bataklığa saplanmanızdır. Annelik kurumu sadece bir annenin olması ile de yürümez. Onun, patriarkanın göz nuru olan aile kurumuna ihtiyacı vardır, hem de yıkıldığı söylenen geniş aile kurumuna. Annelik anneden kıza, kaynanadan geline aktarılan bir deneyimdir. Bu deneyimin altın kuralı, annelikte rol alacakların sadece anne ve ailenin diğer kadınları arasındaki iş bölümü olduğudur.”

Akkaya (2010, s. 68) aynı yazısının devamında anneliği, kadını ev içine kilitleyerek zarar veren bir örgütlülük hali olarak tanımlamaya aşağıdaki ifadeler ile devam etmiştir:

“(…) Annelik ev içine kitlenmiş, nerde olursa olsun akli oraya yoğunlaşmış bir örgütlülük hali. Kadınlara epeyce zarar veren bir örgütlülüktür bu. Kendine zaman ayıramama, aileye artan bir bağımlılıkla bağlanma, çocuğuma yeterince zaman ayıramıyorum diyerek en ufak şey de kendini suçlama, hangi sınıftan olursa olsun çalışırken günün her saati kafasının bir yerinde acaba uyudu mu, bir yeri ağrıyor mu, gazını çıkardı mı gibi boktan konularla meşgul olmaktır.”

4.7. Çocuk Bakımı

Çalışma kapsamında kadının anneliğine yönelik feminist düşüncelere ulaşmak için oluşturulan diğer bir tema çocuk bakımınıdır. Çocuk bakımını, modern öncesi ve modern-post modern dönem olarak iki zamana ayırmak konunun daha net anlaşılmasını sağlayacaktır. Modern öncesi dönem, Nazife Şişman (2021)’ında ifade ettiği gibi “proje çocuk”

odaklı bir dönem değildir. Bu dönemde çocuğun ev içi ve ev dışı sorumlulukları bulunmakta olup, çocuk günlük yaşam akışı içerisinde aile bireyi olarak yaşamını devam ettirmektedir. Modern ve post modern dönem ise çocuk konusunda büyük değişikliklerin olduğu dönemlerdir. Bu dönemler modern öncesi dönemin aksine çocuğa sorumluluk vermektan kaçınmaktadır. Çocuk aile içerisindeki sorumlulukların çoğundan muaf tutularak “ailenin proje çocuğu” olarak yetiştirilmektedir. Feminizm ve savunucuları tarafından eleştirilen durum tam olarak modern dönem ve sonrası çocuk bakımınıdır.

Amargi Dergisinin ikinci sayısında Ahıska (2006, s. 22) “Kayıp Annelerinin Şiddete Tanıklığı” konulu yazısında çocuk bakımının kadını sonsuz fedakarlığa iten bir durum olduğunu aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

“(…) Evin, ailenin ve çocukların bakımı için anne, kendi benini aşarak sonsuz fedakârlık göstermeli, özellikle de çocukların çağrısına koşulsuz olarak yanıt vermeli, onları her koşulda yaşatmaya çalışmalıdır. Bu idealin gerçekleşmesinin ne denli imkânsız olduğunu söylemeye gerek yok sanırım. ‘Bakım’ görevi sadece kadınlara verildiği, ailedeki duygusal ve maddi ekonomi kadınların sömürülmesi, şiddet ve baskı altında tutulmasıyla döndüğü sürece, kadınların bu türden bir sonsuz özeni ve bakımı yaşatmaya çalışmaları kendi üzerlerinde kurulan baskıyı kabul etmeleri anlamına gelecektir.”

Ahıska’nın ifade ettiği duruma ek olarak Vargün (2011, s. 8) derginin yirmi ikinci sayısında çocuk bakımını reddettiğini açıkça ifade etmektedir. Vargün “(...)Bir feminist olarak çocuk yetiştirmenin tüm günahlarını üstümüze almayı reddediyorum. Bunun çok büyük bir haksızlık olduğunu düşünüyorum. Fakat hala en ağır faturanın biz kadınlara ya da annelere kesildiği bir ülkede, bununla da baş etmek zorundayız.” cümlesi ile anneliğin bir getirisi olarak ortaya çıkan çocuk bakımını feminist bir birey olarak kabul etmediğini net olarak ifade etmiştir.

Çocuk bakımı, kadınları kürtaja yönlendiren etmen olarak da Amargi Dergisi içinde kendisine yer bulmuştur. Derginin yirmi altıncı sayısında

Direk (2012, s. 7) “Benim Bedenim/ Bedenim Benim” konulu yazısında çocuk bakımı ve kürtaj ilişkisini şu şekilde ifade etmiştir:

“(…) Bir çocuk doğurmak ona doğru dürüst bir hayat vermek için sürekli bir çaba sarf etmeyi göze almak, bu çocuğun bizden ayrılma sürecini örgütlemek, hayatımızı bu çocuğa göre ayarlamayı baştan kabul etmek anlamına gelir. Hayatı değiştirmek, bir aile kurmak, var olan bir aileye bir fert daha eklemek, ailedeki herkesin hayatını bu yeni gelene göre değiştirmesi gerekir. Bir veya daha fazla çocuğa bakmak ve onları okutmak zaten zorken, bu zorluğu hem kadının kendisi hem de diğer çocukları için daha da arttıracak olması da bir kürtaj sebebi olabilir. Pek çok kadın, var olan çocuklarının selameti için henüz dünyaya gelmemiş olanı feda eder.”

4.8. Çalışma Hayatı ve Annelik

Bu çalışma kapsamında feminizm ve feminist bireylerin anneliğe bakış açısını incelemek amacıyla çalışma hayatı ve annelik düşüncesine değinilmiştir. Feminizme göre kadının anneliği, çalışma hayatı açısından en büyük olumsuzluk nedenidir. Bu durum her iki dergi yazarları tarafından kadının çalışma hayatındaki engeldir. Feminizm öncesi ve sonrası düşüncelerini Feminist Politika Dergisinin üçüncü sayısında “Ev İşı Dediğin...” adlı yazısında kaleme alan Baki (2009, s. 29), çalışan kadın-anne ikileminin farkına feminizmle tanışıncaya kadar

Sonuç ve Değerlendirme

Bu araştırmada Türkiye’de bulunan feminist bireylerin kadının annelik özelliğine yaklaşımları incelenmiştir. Türkiye’de bulunan feminist bireylerin kendilerini sosyalist feminist olarak tanımlamasına rağmen radikal feminizmin temel düşüncelerini benimsedikleri ortaya çıkarılmıştır.

Annelik kadının hem biyolojik hem de psikolojik boyutu ile erkekten üstünlüğünü ifade etmektedir. Kadın kendi bedeni ile hem yeni bir canlıya hayat vermekte hem de toplumsal ilerlemenin varlığını sağlamaktadır. Kadının var olan doğurganlık özelliği sonucu kadın annelik

varmadığını “(...)Çalışan kadın/ anne sıfatlarının üstüme bindirdiği yüklerdeki adaletsizliğin farkında olmaya başlamıştım. Ancak adaletin nasıl sağlanacağı hakkında kafamda karışıktı. Ta ki feminizmle tanışıncaya kadar... Bugün geriye dönüp baktığımda kendime söylediğim tek şey var. Ne kadar bilinçsiz ve safmışım!” cümleleri ile ifade etmiştir. Baki ile aynı düşünceleri paylaşan Amargi Dergisi yazarı Elçik (2007, s. 11) derginin altıncı sayısında kadın işçinin çalışma hayatı dışında annelik işçiliği ile muhatap olmak zorunda kaldığını aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

“(…) Neticede sınıf kavramının açıklamakta yetersiz kaldığı eşitsizlikleri feminizmin gözlükleriyle fark edebildiğimizi söyleyebiliriz. Kadın işçinin emeğinin erkek işçi ile aynı değerle karşılanmadığı tespiti sosyalizmin kadın hareketine yaptığı önemli bir hatırlatmaydı ama pek çok işçi kadının anneliği nedeniyle ilave bir işçiliğin muhatabı olduğunu haykıran feminizm oldu.”

Bu ifadelerle ilave olarak Amargi Dergisinin on beşinci sayısında Sirman (2009, s. 20) “Cuma, Cumartesi, Pazar Anneleri” başlıklı yazısında “(...) Annelik yapmak istemeyen, işini anneliğin önünde sayan ya da anneliğe farklı bir tanım getirmek için çevreleriyle mücadele eden gerçek annelere temsilde yer verilmez.” cümlesi ile anneliği reddeden kadının siyasal anlamda varlığının kabul edilmediğini ifade etmiştir.

rolüne sahip olur. Çocuk ile ilk temas, çocuğun ilk besin kaynağı, ilk sevgi kaynağı annedir.

Anne modern öncesi toplumlarda çocuğa günlük yaşam içerisinde özel bir zaman dilimi ayırmıyordu. Çocuk, bebeklik döneminin temel serüvenini atlattıktan sonra hem ev ilişkilerine hem de toplumsal ilişkilere kendi özelliklerine uygun olarak uyum sağlıyordu. Ancak modernliğin ortaya çıkması, bireyselleşmenin artması gibi nedenler aile yapısının değişmesi sonucunu ortaya çıkarmıştır. Değişen aile yapısı içerisinde çocuk ailenin gelecek üzerine bir projesi olarak değerlendirilmiştir. Çocuğun “proje çocuk” konumuna getirilmesi, kapitalist sistem içerisinde ideal annelik, dijital

annelik, kanıta dayalı annelik algılarını ortaya çıkarmıştır. Bu noktada kadının fitri özelliği annelik, feminizm ve savunucuları tarafından kadına yüklenen toplumsal, siyasal ve kültürel baskı aracı olarak değerlendirilmiştir. Halbuki annelik kadının varlığından itibaren sahip olduğu en büyük güçtür. Çünkü kadın anneliği ile hem erkeğin sahip olamayacağı bir eylemi gerçekleştirmekte hem de insanlığın devamını sadece kendi bedenini benimseyerek sağlamaktadır.

Her iki dergi içerisinde yer alan yazılar incelendiğinde annelik konusunda paralel düşüncelerin yer aldığı görülmektedir. Dergi yazıları annelik üzerinden değerlendirilmeye tabi tutulduğunda karşımıza 1970'li yıllardan itibaren kapitalist sistem tarafından uygulanmaya çalışılan atomize birey, plastik cinsellik ve sekülerizm düşünceleri çıkmaktadır. Bu bağlamda feminizm aslında özgürlük boyutuna değil dünya düzeni için gerçekleştirilmeye çalışılan daha kolay kontrol edilebilecek toplumların oluşturulmasına destek olmaktadır.

Türkiye'de bulunan feminist kadınların annelik rolünü reddederek elde edeceklerini düşündükleri özgürlük aslında saf bir özgürlük isteği değildir. Tam aksine dünya genelinde yaygınlaştırılmak suretiyle toplumsal bilinci bozmaya çalışan uygulamalara hizmet ederek, kadınların kendilerine yabancılaşarak özgürleşmelerini savunmaktadır. Fakat özgürlük ve özgürleşme kavramları bireyin kendini tüm özellikleri ile olduğu gibi kabul ederek, bu özelliklerin getirdiği gücün farkına varılmasını sağlamaktır.

Kadın anneliği ile erkekten üstün bir güce sahiptir. Kadının sahip olduğu bu gücün doğru bir şekilde algılanıp değerlendirilmesi toplumsal düzenin sağlanması ve devam ettirilmesi açısından önemli bir husustur. Bu nedenle kadının günümüz toplumlarında anneliği ve toplumsal hayata katılımı doğrultusunda çalışmaların yapılması önem arz etmektedir.

Toplumların ilerlemesi, bilgi birikimlerini devam ettirebilmesi, nüfus dengesinin sağlanabilmesi ve toplumsal yapının oluşturulabilmesi için kadının anneliği ile anneliğin oluşturduğu yeni düzene uygun uygulama ve yaklaşımların ortaya çıkarılması tüm toplumlar için benimsenmesi gereken önemli bir konudur. Bu doğrultuda Türkiye'nin nüfus ve toplumsal yapısı ele alındığında anneliğin önemi üzerinde daha fazla politika ve uygulamaların yapılması Türk toplum yapısının geleceği açısından faydalı olacaktır. Kadının kendi bedenini tüm özellikleri ile benimseyerek yaşamını devam ettirmesi yabancılaşmanın önüne geçecek bir engeldir. Bu bağlamda kadının toplumsal yapının kalıplarından ziyade sahip olduğu özellikler üzerinden bir algı oluşturması için gerekli farkındalık çalışmalarının daha kapsamlı bir şekilde yapılması önerilmektedir.

Ataerkil sistem içerisinde anne olmanın sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda neden olduğu dezavantajlı durumların analizi çıkarılarak olumlu uygulamalar ile değiştirilmesi anneliğin kadınlar tarafından kabul edilmesini kolaylaştıracak bir durumdur. Bu bağlamda Türkiye'de var olan uygulamaların olumlu ve olumsuzluklar nezdinde analiz edilerek anneliğe uygun uygulamalar ile değiştirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Ahıska, M. (2006). Kayıp Annelerinin Şiddete Tanıklığı. *Amargi Dergisi*, Sayı 2, ss. 20-23.
- Akkaya, G. (2010). Çocuklar, Erkekler ve Kadınlar. *Amargi Dergisi*, Sayı 16, ss. 67-69.
- Anonim, (2008). Sosyalist Feminist Kolektif Arşiv Web Sitesine Hoş Geldiniz!. Erişim Adresi (15.05.2021): <http://www.sosyalistfeministkolektif.org/>.
- Atılğan, İ. (2009). Yağlı Süngerden Spirale. *Feminist Politika Dergisi*, Sayı 2, ss. 22-23.
- Atılğan, İ. (2013). "Artık Annesin, Durul Biraz". *Feminist Politika Dergisi*, Sayı 17, ss. 31-33.
- Babahanoğlu, R. (2020). Çalışan Annelerin Yaşam Doyumlarının İncelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı 6(2), ss. 518-530.
- Baherirad, S. (2016). Kadın Gibi Kadın. İstanbul: Doğan Egmont Yayıncılık.
- Baki, T. (2009). Ev İşi Dediğin.... *Feminist Politika Dergisi*, Sayı 3, ss. 28-30.
- Barbarosoğlu, F. ve Şişman, N. (2021). Adı Konmamış Çağda Yeni Anne Babalar. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Bayram, D. (2013). Feminist Politika ve Kent Talebi. *Feminist Politika Dergisi*, Sayı 20, ss. 14-15.
- Baytok, C. (2013). Gezi, Kamusalıklar, Kadınlar. *Feminist Politika Dergisi*, Sayı 19, ss. 16.
- Beauvoir, S. (1956). *The Second Sex*. New York: First Vintage Books Edition.
- Bilgin, N. (2014). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi Teknikler ve Örnek Çalışmalar, Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Bora, A. (2015). Du Bakalım. *Amargi Dergisi*, Sayı 37, ss. 1-38.
- Conloer, P. (2007). Annelik Sanatı. İstanbul: Düşün Yayıncılık.
- Çeler, Z. (2013). Annenin Serüveni: Kadının Anne Olarak Toplumsal Kurgulanışı. *Doğu Batı Dergisi*, Sayı 63, ss. 163-179.
- Dedeoğlu, A. Ö. (2010). "Discourses of Motherhood and Consumption Practices of Turkish Mothers". *Business and Economics Research Journal*, 1(3): 1-15.
- Dinçsoy, K. (2012). Shulamith Firestone'u Kaybettik. *Feminist Politika Dergisi*, Sayı 16, ss. 64-65.
- Direk, Z. (2010). Doğum. *Amargi Dergisi*, Sayı 16, ss. 63-65.
- Direk, Z. (2012). Benim Bedenim/Bedenim Benim. *Amargi Dergisi*, Sayı 26, ss. 4-8.
- Donovan, J. (2006). *Feminist Theory*. New York: Continuum.
- Elçik, G. (2007). Feminizmin Sınıfı, Kadınlığın Kimliği. *Amargi Dergisi*, Sayı 6, ss. 11-12.
- Fairclough, T. (1988). Eleştirel Söylem Analizi. (T. Ilgaz çev.) İstanbul: Hil Yayınları.
- Ferguson, A. (2012). Annelik ve Cinselliği Tahayyül Etmek: Feminist- Materyalist Bir Yaklaşım, Sosyalist Feminist Proje Teori ve Politikanın Günümüz Okuması Cilt 1. Der. Nancy Holmstorm, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Giddens, A. (2010). Mahremiyetin Dönüşümü. (İ. Şahin çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Günel, S. (2014). Fetüsün Yaşam Hakkını Savunanlar, Aslında Neyi Savunuyor?. *Feminist Politika Dergisi*, Sayı 22, ss. 19-21.
- Kandiyoti, D. (2013). Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler. İstanbul: Metis Yayınları.
- Marshall, G. (1994). *The Concise Oxford Dictionary of Sociology*. Oxford: Oxford University Press.
- Meryem, H. (2015). Aklımdaki Yılan. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Michel, A. (1993). *Feminizm*. (Ş. Tekeli çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Miller, T. (2005). *Making Sense of Motherhood A Narrative Approach*. New York: Cambridge University Press.
- Millet, K. (1970). *Politica Sexual*. Madrid: Ediciones Catedra Universitat De Valencia Instituto De La Mujer.
- Oran, Ş. (2014). Hindistan'da Emanet Anneler. *Amargi Dergisi*, Sayı 34, ss. 102-108.
- Savran, G. (2009). Hala ve Yeniden:"Bedenimiz Bizimdir!". *Feminist Politika Dergisi*, Sayı 4, ss. 17-20.
- Sirman, N. (2009). Cuma, Cumartesi, Pazar Anneleri. *Amargi Dergisi*, Sayı 15, ss. 19-21.

- Şişman, N. (2018). Emanetten Mülke Kadın Beden Siyaset (6.Baskı). İstanbul: İz Yayıncılık.
- Tosuner, A. (2013). Bedenin Bir Savaş Alanı. Amargi Dergisi, Sayı 29, ss. 26-30.
- Tözören, A. ve Yasin, Y. (2010). Haptan Hazza 50 Yıl. Amargi Dergisi, Sayı 17, ss. 8-11.
- Tuğcu, F. (2012). İktidar ve Kadın. Amargi Dergisi, Sayı 26, ss.19-21.
- Uğurlu, G. (2010). Kürtaj Hakkının Yasal Zincirleri. Feminist Politika Dergisi, Sayı 8, ss. 24-25.
- Vargün, F. (2011). Tecavüz ve Bıraktığı İzler. Amargi Dergisi, Sayı 22, ss. 7-10.
- Yetener, M. (2009). Nasıl Feminist Oldum?, Feminist Politika Dergisi, Sayı 3, ss. 42-43.
- Yuvarlak Masa. (2010). Hem Feminist Hem Hamile. Feminist Politika Dergisi, Sayı 6, ss. 51-54.